

РОЗДІЛ I. ЕКОНОМІКА ТА ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Балахонова О.В., доктор економічних наук, професор,
професор кафедри бізнесу і права,

Вінницький інститут Університету «Україна»

Сташук М.С., магістрант 2-го року підготовки,

спеціальність «Менеджмент»,

Вінницький інститут Університету «Україна»

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ВИТРАТИ ПІДПРИЄМСТВА

FACTORS OF INFLUENCE ON CHARGES OF ENTERPRISE

Анотація. Досліджено, що фактори впливу залежать від зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Стратегія підприємства залежить від ключових факторів, які впливають на його діяльність. Елементами стратегії, що характеризують ефективність використання наявних ресурсів для досягнення конкретних цілей являється: корпоративна місія, конкурентні переваги, організація бізнесу, продукція, ринки, ресурси, структурні зміни, програми розвитку, культура та компетентність управління. Досліджено зовнішні та внутрішні фактори впливу на витрати підприємства. Доповнено фактори, що впливають на витрати. Запропоновано фактори впливу на діяльність підприємства розподілити на зовнішні (позавиробничі) та внутрішні (виробничі).

Ключові слова: витрати підприємства, економічна сутність витрат, фактори впливу на витрати.

Abstract. Probed, that the factors of influencing depend on the external and internal environment of enterprise. Strategy of enterprise depends on key factors which influence on his activity. By elements strategies which characterize efficiency of the use of present resources for achievement of concrete aims is: corporate mission, competitive edges, organization of business, products, markets, resources, structural changes, programs of development, culture and management competence. Probed external and internal factors of influence on the charges of enterprise. Factors which influence on charges are complemented. The factors of influence on activity of enterprise are suggested to distribute on external (outside a production) and internal (production).

Keywords: charges of enterprise, economic essence of charges, factors of influencing, are on charges

Постановка проблеми. Діяльність будь-якого підприємства значною мірою залежить від впливу багатьох факторів, які взаємодіють між собою, змінюються у часі, є специфічними для кожної галузі діяльності. Тому, визначаючи стратегічні напрями функціонування будь-якого підприємства, необхідно виявляти і розглядати можливості зниження витрат з урахуванням дії факторів, які впливають на ефективність діяльності підприємства.

У спеціальній літературі та практиці діяльності підприємств факторами вважають певні передумови, які впливають на стратегію підприємства загалом та величину витрат, пов'язаних з виробничим процесом зокрема. Для практичного використання в процесі аналізу фактори певними чином класифікують у вигляді ієрархічної системи, що передбачає поділ їх на природні, матеріально-технічні й організаційно-економічні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний науковий вклад у дослідження питань витрат підприємства здійснили такі вітчизняні вчені: М.Т. Білуха, В.П. Завгородній, М.В. Кужельнтий, Г.В. Митрофанов, Є.В. Мних, Ю.І. Осадчий, В.Ф. Палій, В.В. Сопко, В.О. Шевчук, А.Д. Шеремета та інші.

Формулювання цілей. Метою статті є дослідження факторів впливу на витрати підприємства.

Вклад основного матеріалу. З точки зору управління, вся сукупність факторів розглядається з позиції зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства. Процес формування стратегії підприємства необхідно окреслювати виходячи з ключових факторів, які впливають на діяльність підприємства. Цими факторами є елементами стратегії, що характеризують ефективність використання наявних ресурсів для досягнення конкретних цілей: корпоративна місія, конкурентні переваги, організація бізнесу, продукція, ринки, ресурси, структурні зміни, програми розвитку, культура та компетентність управління. Більшість з наведених факторів відносяться до факторів внутрішнього середовища [1, с. 817; 2, с. 48; 3, с. 26].

Але, підприємство не завжди може вибирати будь-яку стратегію, адже його дії можуть бути обмежені впливом зовнішніх і внутрішніх факторів. До важливих зовнішніх факторів необхідно віднести:

- соціальні, політичні, громадські та регульовані норми;
- привабливість галузі та рівень конкуренції;
- можливості підприємства та загрози [4, с. 146; 5, с. 154; 6, с. 22; 7, с. 25; 8, с. 28; 9, с. 120].

- Основними внутрішніми факторами, що впливають на діяльність підприємства в цілому та на формування і здійснення витрат зокрема, є:

- сильні та слабкі сторони, конкурентні можливості підприємства;
- особисті прагнення, філософія бізнесу, етичні принципи провідних керівників;
- загальні цінності та корпоративна культура [7, с. 24; 8, с. 30; 9, с. 120].

Ступінь впливу внутрішніх і зовнішніх факторів є різним на стан підприємства, вибір стратегічних альтернатив, розроблення стратегії відповідно до реального його стану.

В сучасній економічній літературі автори пропонують різну кількість факторів, які необхідно детально аналізувати і враховувати при виборі та формуванні стратегії підприємства. Проте одні вчені вважають, що необхідно враховувати велику кількість факторів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Інші зосереджують свою увагу на невеликій кількості основних, на їхню думку, факторів, або внутрішнього, чи зовнішнього середовища підприємства [10, с. 28; 11, с. 47; 12, с. 114]. Звичайно, неможливо аналізувати та врахувати всі фактори, які впливають на діяльність підприємства. Також недоцільно брати до уваги дуже малу кількість факторів, оскільки такий вибір може бути суб'єктивним і привести до помилкових результатів. На наш погляд, необхідно виділити оптимальну кількість найвизначальніших факторів і зосередити увагу на тих, вплив яких на зниження витрат підприємства є найвагомим.

На сьогодні існують різні точки зору стосовно факторів, які впливають на витрати підприємства, що необхідно враховувати при формуванні стратегії зниження витрат.

В управлінні витратами розглядається тільки один фактор - обсяг виробленої продукції. Такий підхід обмежує процес управління витратами, оскільки зводиться до порівняння постійних витрат зі змінними, а середніх - з граничними, аналізу співвідношення витрат. Основна увага приділяється обсягу виробництва і прибутку, аналізу беззбиткового обсягу виробництва, гнучких бюджетів, валового прибутку.

З точки зору структурних факторів для підприємства існує п'ять стратегічних варіантів для вибору, які залежать від економічної основи структури витрат: масштаб, діапазон, досвід, технології, складність. Кожен структурний фактор передбачає вибір, який зробить підприємство з метою зниження витрат за допомогою системи управління витратами. Враховуючи особливості підприємства можна визначити вплив на витрати кожного структурного фактора. Функціональні фактори, що впливають на витрати підприємства, пов'язані зі здатністю підприємства успішно функціонувати. На відміну від структурних факторів, які неможливо порівняти пропорційно з показниками діяльності, функціональні фактори порівнюють. Для всіх функціональних факторів збільшення обсягів виробництва (чи продажу товарів) завжди означає покращення діяльності. Ця особливість суттєво відрізняється від вітчизняних підходів до групування факторів, які впливають на витрати підприємства. Проте, ми вважаємо, що доцільно аналізувати враховувати та адаптовувати зарубіжний досвід до умов національної економіки при пошуку шляхів зниження витрат підприємства.

Дослідження виробничих факторів впливу на витрати свідчить, що між деякими з них існує певний взаємозв'язок і взаємозалежність.

Зміни величини підприємства, виробничої програми та організації виробництва завжди зумовлюють зміни якості виробничих факторів та їх пропорцій. При цьому кожна зміна рівня витрат спричиняє зворотний вплив на якість факторів виробництва, їхні ціни і пропорції. Якщо зазначені фактори сфери виробництва не змінюються у часі, то й рівень витрат підприємства залишається незмінним. З точки зору економіки підприємства і практики діяльності вітчизняних підприємств під факторами зниження витрат розуміють такі організаційні, технічні, економічні і природні умови у виробничо-господарській діяльності підприємства, наслідком яких є зміна рівня, обсягу, структури й динаміки витрат на підприємстві.

На нашу думку, всі фактори, що впливають на витрати, так як і фактори впливу на діяльність підприємства, необхідно розподілити на зовнішні (позавиробничі) та внутрішні (виробничі).

До зовнішніх необхідно віднести фактори, що впливають на витрати підприємства і не залежать від специфіки й умов діяльності певного підприємства, а саме:

- ціни на матеріальні ресурси, паливо та енергію;
- транспортні тарифи;
- тарифні ставки заробітної плати;
- державне регулювання амортизаційної політики;
- відрахування, податки, мита, відсотки за кредити, темпи інфляції в країні тощо.

Хоча підприємство не має можливості впливати на ці фактори, йому слід враховувати їхній вплив.

До основних внутрішніх факторів зниження витрат необхідно віднести зміну обсягів

виробництва, зміну структури (номенклатури й асортименту), якості продукції, підвищення технічного рівня виробництва, удосконалення організації виробництва та умов праці, підвищення ефективності використання природних ресурсів, введення нових виробництв (розвиток), фінансово-економічні ресурси підприємства.

Також, внутрішні фактори є залежними від якості роботи підприємства та характеризуються як фактори використання виробничих ресурсів. Зовнішні фактори (незалежні) впливають на рівень витрат підприємства, але не збільшують економію загалом, тобто являються факторами перерозподілу додаткового продукту.

При формуванні витрат підприємства, окрім факторів, що впливають на вибір стратегії підприємства, необхідно виділяти витратоформуючі фактори, що впливають на обсяг і динаміку витрат у процесі здійснення господарської діяльності підприємства. Відтак, їх об'єднаємо у такі групи:

- технологічні: доступ до інноваційних технологій, рівень технологічного оснащення виробництва, рівень фізичного й морального зношення устаткування, наявність виробничої інфраструктури, наявність власної сировинної бази, рівень ресурсомісткості виробництва;

- організаційні: ступінь вертикальної інтеграції підприємства, обсяг діяльності підприємства, рівень використання виробничої потужності підприємства, досвід виробничої діяльності, організаційна структура підприємства, налагодженість ділових зв'язків із постачальниками і покупцями, близькість до сировинної бази та ринків збуту, кваліфікація персоналу підприємства;

- фінансово-економічні: рівень капіталомісткості підприємства, вартість капіталу підприємства, вартість залучення додаткових фінансових ресурсів, рівень податкового тиску та наявність податкових пільг, прийнята на підприємстві амортизаційна політика.

Ступінь впливу різних факторів на витрати підприємства неоднаковий: одні впливають на зміну кількох елементів витрат, інші - на один чи два. Залежно від тривалості дії їх необхідно розподіляти на постійні та тимчасові фактори.

Висновки. Отже, наведені фактори зниження витрат підприємства, дають змогу зробити висновок, що загалом спектр факторів дуже широкий. Проте одні фактори безпосередньо впливають на витрати і стратегію підприємства, інші - опосередковано. Частина факторів мають стратегічне значення, тобто наслідки їхнього впливу на виробничо-господарську діяльність підприємства будуть довготривалими. Виходячи з наведених підходів до визначення факторів, які впливають на стратегію, та факторів, які впливають на витрати підприємства, вважаємо, що стратегія зниження витрат повинна враховувати вплив факторів як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства.

Список використаних джерел

1. Балахонова О.В. Удосконалення обліку поставок на основі побудови моделі партнерства. Електронне наукове фахове видання «Глобальні та національні проблеми економіки». 2015. Вип. 3. С. 816-820.

2. Гріщенко І.В. Методи розвитку технологічної бази інноваційно-орієнтованих підприємств. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів*: зб. наук. праць. 2017. Вінниця. Т 1. С. 47-49.

3. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Економічна сутність грошових коштів підприємства. *Розвиток освіти, науки, економіки в умовах інтеграційних процесів*: зб. наук. праць. 2017. Вінниця. Т 1. С. 25-27.

4. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Система забезпечення інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств. *Шляхи активізації інноваційної діяльності в освіті, науці, економіці*: зб. наук. праць. 2016. Вінниця. Т 1. С. 145 – 147.
5. Гріщенко І.В., Балахонова О.В. Методологічні аспекти контролю грошових активів та дебіторської заборгованості. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: зб. наук. праць. 2018. Вінниця. Т 1. С. 153-155
6. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Бондар І.М. Основні завдання аналізу та оцінки доходів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 19-23.
7. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Васалатій О.М. Методика фінансового контролю запасів підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 23-26.
8. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Канівець С.В. Методика аналізу заборгованості підприємств. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 26-31.
9. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Кравець В.В. Фінансовий контроль в системі управління трудовими ресурсами підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2017. № 4. С. 118-122.
10. Балахонова О.В. Обґрунтування соціально-економічних параметрів суспільного життя на регіональному рівні. *Науковий журнал «Економіка: реалії часу»*. 2015. № 6 (22). С. 24-31.
11. Балахонова О.В. Подвійність управлінського консультування: професійна діяльність і ділова активність. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління*: зб. наук. праць. Одеса: Одеський національний університет ім. І. Мечникова, 2018. Вип. 1/38. Т. 17. С.42-52.
12. Балахонова О.В. Сучасні тенденції в системі управлінської звітності в контексті євроінтеграційних процесів. Матер. III міжнар. науково-практ. конф. «Фінансові та економічні аспекти підприємництва» (12-13 грудня 2018). Ірпінь, 2018. С.113-115.
13. Балахонова О.В., Коломієць М.В. Ресурсна база сучасного розвитку малого та середнього бізнесу в Україні. *«Економіка. Фінанси. Право»*. № 11/1. 2017. С.54-58.
14. Балахонова О.В., Захарченко Н.В. Теорія і практика регулювання економічних відносин у нестабільному середовищі. *Міжн. наук. вир. журнал «Сталий розвиток економіки»*. № 2. 2017. С.83-89.
15. Гріщенко І.В., Білецька Н.В., Циганчук В.А. Фактори активізації інвестиційної привабливості підприємств. *Підприємництво і торгівля*. Львів, 2017. № 22. С. 64-76.
16. Гріщенко І.В. Формування і розміщення статутного капіталу підприємства. *Сучасні детермінанти розвитку бізнес-процесів в Україні*: зб. наук. праць. 2017. Київ. С. 270-273.
17. Балахонова О.В., Леухін К.К. Методика аналізу структури власного капіталу підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 2. С. 14-18.
18. Балахонова О.В., Леухін К.К. Генезис основних етапів розвитку власного капіталу. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2020. № 1. С. 14-18.
19. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Гуменюк Ю.В. Класифікація видів витрат в сучасних економічних умовах. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка*. 2018. № 1. С. 5-8.

20. Гріщенко І.В., Балахонова О.В., Гуменюк Ю.В. Методичні підходи до фінансового аналізу витрат підприємства. *Подільський науковий вісник. Науки: економіка, педагогіка.* 2018. № 2. С. 4-8.

Балахонова О.В., доктор економічних наук, професор,
професор кафедри бізнесу і права,
Вінницький інститут Університету «Україна»
Тихолаз В.О., магістрант 2-го року підготовки,
спеціальність «Менеджмент»,
Вінницький інститут Університету «Україна»

ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

FORMING OF PROPERTY ASSET OF ENTERPRISE IS IN MODERN TERMS OF MENAGE

Анотація. Досліджено економічну сутність власного капіталу підприємства. Наведено внутрішні та зовнішні джерела формування власного капіталу підприємства. Розглянуто склад внутрішніх та зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства. досліджено процес формування фінансових ресурсів підприємства за рахунок власних та запозичених коштів. Наведено складові елементи величини власного капіталу.

Ключові слова: власний капітал підприємства, формування власного капіталу, джерела власного капіталу

Abstract. Probed economic essence of property asset of enterprise. The internal and external sources of forming of property asset of enterprise are resulted. Composition of internal and external sources of forming of own financial resources of enterprise is considered. probed process of forming of financial resources of enterprise due to the personal and adopted funds. The component elements of size of property asset are resulted.

Keywords: property asset of enterprise, forming of property asset, source of property asset

Постановка проблеми. Основу інформаційної бази системи управління капіталом підприємства в умовах ринкових відносин складає забезпечення процесу формування та розміщення власного капіталу. Це передбачає використання в процедурах аналізу ринкової та балансової вартості власного капіталу сучасного інструментарію в контексті прийняття відповідних управлінських рішень.

Практика підтверджує, що аналітичні концепції формування та управління власним капіталом підприємств слід орієнтувати на: інвестиційні рішення (вкладання і накопичення капіталу), операційні рішення (інформація про рух капіталу), фінансові рішення (особливості використання капіталу) відповідно до видів господарської діяльності.

За ринкових умов господарювання успіх будь-якого суб'єкта підприємницької діяльності, незалежно від форми власності, багато в чому залежить від правильного вибору